№ 93 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 25 1899 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 25 № 93

ՔՍԱՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ.
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Թիֆլիսում հրատարակվող
«Աղբիւր», Кавказское Сельское Хозяйство», «Կվալի», «Մշակ», «Новое Обозрѣніе», «Տարազ»
«Тифлисскій Листокъ», «Ցնօբիս Պուրցելի» և «Ջէջիլ»
Լրագիրների և ամսագիրների նախաձեռնութեամբ՝
վաղը, չորեքշաբթի, մայիսի 26-ին, առաւօտեան 11 ժամին, Քաշվեթի ս. Գէորգ եկեղեցում կատարվելու է
ռուսաց մեծ բանաստեղծ
ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՍԷՐԳԷԵՎԻՉ
ՊՈՒՇԿԻՆԻ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խոշոր երևոյթներ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Դատաստանական դահլիճից. Թատրոն և երաժշտութիւն. Նամակ Զանգեզուրի գաւառից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տուբերկուլօզի դէմ կռւելու կօնգրէս. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԽՈՇՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

I

Երէկ հեռագիրը հաղորդեց, որ արդարադատութիւնը, վերջապէս, կատարեց իր պարտականութիւնը դէպի մի անմեղ դատապարտուած։ Ոչնչացնել Դրէյֆուսի վերաբերմամբ 1894 թւին կայացրած վճիռը և նոր դատ սկսել նրա դէմ—ահա այն վճիռը, որ կայացրեց Պարիզի վճռաջինջ դատարանը իր բոլոր բաժանմունքների միացեալ կազմութեամբ։ Դա մի համաշխարհային երևոյթ է, մի պատմական խոշոր փաստ, որովհետև Դրէյֆուսի գործը վաղուց դադարել է տեղական, բուն ֆրանսիական գործ լինելուց. նա ամբողջ աշխարհին է պատկանում, նա մարդկային արդարադատութեան ամենաէական կէտերն է շօշափում։ Զարհուրելի գործը, որ երկու տարուց աւել յուզեց ամբողջ քաղաքակիրթ մարդկութիւնը, մի ապշեցնող էպոպէա է, որի մէջ ժամանակակից մարդկութեան և մանաւանդ այլասեռւող Ֆրանսիայի բարքերն են նկարված։ Ապագայ պատմագիրը չափազանց հետաքրքրական նիւթեր պիտի գտնէ այդ պատմութեան մէջ, որ ներկայացնում է խաւարի և լոյսի մի հսկայական կռիւ։ Այժմ, երբ լոյսը յաղթել է, մենք միայն տխրութեամբ կարող ենք յիշատակել թէ այդ կռւի մէջ որքան եռանդ գործադրեց, որպիսի ահաւոր զէնքեր հողացրեց զզուելի մարդատեացութիւնը, կոյր շօվինիզմը։ Դրէյֆուսի գործը դա եզուիտական քաղաքականութեան, հակասէմիտութեան, պրսպըղուն լաթերով պճնված յանցաւոր «հայրենասիրութեան» մի ամբողջ քաոս էր, որի միջից պիտի դուրս գար իսկական հերոսը—մարդկային խիղճը...

Դրէյֆուսի գործի հետ միաժամանակ քննվում էր Պարիզում և Դէրուլէդի գործը։ Այստեղ էլ դատի կանչվածը «հայրենասիրութիւն» բառի տակ թագնված փառասիրութիւնն էր, որ նըստած է մի անշնորհք մարդու մէջ։ Դատարանում Դէրուլէդ հպարտութեամբ պատմեց թէ իր միտքն էր տապալել հանրապետութիւնը և պարլամենտական կարգը։ Դատարանը արդարացրեց նրան, մինչդեռ Զօլային դատապարտել էր արդարութեան անունով բարձրացրած բողոքի համար։ Երևի ֆրանսիական երդւեալները չատ լաւ են ճանաչում այն տխրահռչակ հերոսին, որ «հայրենասէրների լիգայի» հիմնադիրն է և բացի փողոցային անկարգութիւններ առաջ բերելուց ոչ մի այլ հեղինակութիւն չունի։ Այդպիսի մարդուց պիտի վախենայ հանրապետութիւնը։ Դէրուլէդին արդարացնելը որքան էլ զարմանալի լինի, մի կողմով ներկայանում է իբրև մի տեսակ արհամարհանք դէպի այն շարժումը, որ փորձում է հանրապետական կարգերը քանդել։

Իսկ այդպիսի շարժում կայ Ֆրանսիայում։ Հեռագիրը հաղորդեց թէ որպիսի հրճուանքով և փառքով ընդունվեց հրամանատար Մարշան, որ նոր եկաւ Աֆրիկայից։ Դուք, երևի, կարող էիք կարծել, որ այդպիսի յաղթանակով Պարիզ մտնողը մի նոր Աուստերլիցի հերոս է։ Մարշան այդպիսի բաղդ չունէր։ Նա Ֆաշօդայումն էր և, ինչպէս յայտնի է, հրաման ստացաւ հեռանալ այդտեղից, երբ Անգլիան իր բռունցքը ցոյց տուեց։ Մարշանի փառաւոր ընդունելութիւնը կարելի էր համարել մի շօվինիստական ցոյց Անգլիայի դէմ։ Բայց «Temps» լրագիրը մի առաջնորդող յօդուածում բացատրում է թէ Մարշանի և նրա հետ եկած գեներալ Գալլիենիի վրա յոյս էին դրել այն մարդիկ, որոնք ուզում են ոչնչացնել հանրապետութիւնը։ Նրանք կարծում էին թէ այդ երկու զինւորականները կարող են օգտվել ընդհանուր համակրանքից և զինւորական յեղափոխութիւն առաջացնել, ինչպէս մի ժամանակ փորձեց անել այնքան տխուր կերպով իր կեանքին վերջ տըւած գեներալ Բուլանժէ։

Այս անգամ էլ փորձը չաջողվեց։ Ֆրանսիական հանրապետութիւնը բաւական ոյժ ունի իր մէջ, որպէս զի չը վախենայ այդպիսի դաւադիրներից, որոնք խօսք մի են արել կարծես միայն նրա համար, որ արդարացնեն այն սրախօսութիւնը թէ «առանց Ֆրանսիայի աշխարհը չէր իմանայ թէ ինչպէս ազատվի ձանձրոյթից»...

II

Հեռագիրը լուր բերեց և այն մասին, թէ Թիւրք կառավարութիւնը հրամանագրել է իր պատգամաւորներին յայտնել Հաագայի կօնֆէրենցիայում, որ ինքը չէ կարող պակասեցնել իր պատերազմական ոյժերը։ Այս հանգամանքի մէջ Թիւրքական հոգու դարաւոր ճշմարտութիւնն է երևան գալիս։ Թիւրքիան հանեցէք սւիններից, սրերի միջից և նա կը դառնայ ջրից դուրս եկած ձուկ։ Արիւնով և բռնութեամբ ստեղծված մի պետութիւն, նա հինգ հարիւր տարի նստած է հրաբուխի վրա և եթէ պահվում է այդտեղ, պատճառը այն է, որ անմահ է գաղանութեան մէջ։ Այդպիսի մի կազմակերպութիւնը, ի հարկէ, չէ կարող առանց թնդանօթների և կախաղանի ապրել։ Կուլտուրական և մարդասիրական այնպիսի մի գործ, որ այժմ քննվում է Հաագայում, կատարեալ դժբախտութիւն կը լինի զինւորական մի արիւնարբու բռնապետութեան համար։ Զէնքը ցած դրած Թիւրքիան մի չատ կարճ միջոցում կարող էր անհետանալ կուլտուրական արշաւանքների մէջ և ահա այդ պատճառով է, որ նա խաղաղութեան համար հաւաքված պետութիւններից խնդրում է ձեռք չը տալ իր դարաւոր արտօնութեան, չը բաժանել նրան իր զէնքից, որ հնադարեան փորձված միջոց է գոյութիւն պահպանելու համար։ Բայց մի՞թէ քաղաքակիրթ աշխարհը այս անգամ էլ բացառութիւն կը ստեղծի «հիւանդ մարդու» համար, մի՞թէ միջազգային մի նոր դաշնագրով էլ այժմ, ինչպէս 1856-ին Պարիզում և 1878-ին Բերլինում, կը երաշխաւորի թէ Թիւրքիան մարդկայնութեան օրէնքներից դուրս մնալու իրաւունք ունի։

III

Սուլթանը, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, մռայլ տրամադրութեան մէջ է Հաագայի կօնֆէրենցիայի պատճառով։ Շատ հասկանալի է այդ տրամադրութեան պատճառը։ Բայց Թիւրքիան հէնց այժմ կուլտուրապէս նուաճվում է օտարների և ամենից առաջ, ի հարկէ, «բարեկամ» օտարների ձեռքով։ Երկաթուղիական մի մեծ ցանցի շնորհիւ համարեա ամբողջ Փոքր-Ասիան մտնում է գերմանական ազդեցութեան տակ։ Տնտեսական շահերի հետ գնում է և քաղաքական շահը։ Մինչև այժմ Փոքր-Ասիայի դաշտերում միմեանց հանդիպում էին ռուսաց և անգլիական շահերը։ Այսուհետև դրանց վրա աւելանում են և գերմանական շահերը։ Ի՞նչ օգուտ ունի Եւրոպայի մռայլ և կասկածոտ բնակիչը այդ հակադիր ուղղութիւններից։ Գերմանական մի դիպլօմատ, ինչպէս հաղորդում է «Новости» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը, ասել է. «Թիւրքիայի ապագան հաստատուն չէ, բայց, յամենայն դէպս, մեր հիմնարկութիւնները բարձր գին կունենան, երբ Թիւրքիան կը փոխէ իր տիրոջը»։

Գերմանիայի այս հզօր միջամտութիւնը Փոքր-Ասիայի գործերի մէջ այժմից իսկ նոր կերպարանք է տալիս արևելեան հարցին։ Արդէն գերմանական մամուլը բաժանում է արևելքի ճանապարհները չահ ունեցող պետութիւնների մէջ և, որ նշանաւորն է, Ռուսաստանին ցոյց է տալիս Պարսկաստանը իբրև ճանապարհ դէպի բաց ծովը։ Դա ցոյց է տալիս, որ Փոքր-Ասիան այժմեանից նկատվում է իբրև առիւծի բաժին ապագայ բաժանման ժամանակ։ Եւ եթէ քըննենք թէ ինչպէս էր, որ Գերմանիան յանկարծ, մի քանի տարիների ընթացքում, քաղաքական շահերի տէր դարձաւ Թիւրքիայում, մենք կը տեսնենք որ այդ բանին չատ նպաստեց եւրոպական կօնցերտը, որ վերջին տարիներս Թիւրքիայի առաջ սերենադներ էր երգում։ Երգողներից միայն Գերմանիան էր բախտաւոր...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Ովքեր են ամբողջ ազգերի վերաբերմամբ դատապարտող հանդիսացողները և այդ «փէշակից» անձնական փառք վաստակողները։ Նորերումս ֆրանսիական պարլամենտում երկու ճառախօսներ մերկացրին հակասէմիտ պատգամաւորներին, որոնք նստած էին ֆրանսիական ազգի ներկայացուցիչների չարքում և ընտրված էին Ալժիրում, այնտեղ, ուր հակասէմիտութիւնը վերջին տարիներս այնքան խայտառակ բռնութիւններ գործեց։ Ճառախօս Րուանէ, ինչպէս հաղորդում է «Новости» լրագրի թղթակիցը, փաստերով ապացուցեց, որ 1870-ի պատերազմի ժամանակ Ալժիրի հրէաները, չը սպասելով կառավարութեան հրաւէրին, ինքնակամ գնացին հայրենիքի համար արիւն թափելու, մինչդեռ այժմեան հակասէմիտ Մարշալ տեղից չը չարժվեց այդ հայրենասիրական պարտքը կատարելու համար։ Եւ սակայն այժմ նա է, որ հայրենասէր է անուանում իրան և մեղադրում է հրէաներին թէ նրանք հայրենիքի թշնամիներ են։ Հակասէմիտները մեղադրում են հրէաներին թէ նրանք Ալժիրի հողերը իրանց ձեռքն են գցել։ Եւ ի՞նչ է դուրս գալիս։ Հակասէմիտ Մօրինօի հայրը, որ բանկիր է Ալժիրում, ամենից չատ է հողեր գրաւել։ Ասում են թէ հրէաները չար մտքով չատ են սնանկանում։

Պ. Րուանէ կարդում է Ալժիրի Կրեդի Լիօնէի պաշտօնական դօկումենտը, որ վկայում է թէ բանկը հրէաների հետ 350 միլիօնի գործ է ունեցել և չը նայած վերջին անկարգութիւններին, կողոպուտներին, միայն 12,000 ֆրանկ է կորել հրէաների վրա։ «Համեմատեցէք պարոններ, այս 12,000-ը այն 240,000-ի հետ, որ բանկը կորցրեց պ. Մօրինօի հօրը տուած 440,000 ֆրանկ պարտքից և ասացէք ինձ, ով է ի չարը գործ դնում բանկերի կրեդիտը»։ Հրէական սնանկութիւնների թիւը Ալժիրում 347 է, մինչդեռ ֆրանսիական սնանկութիւնները 998 են։

Այդ ոչնչացնող ճառին հակասէմիտ Մօրինօ պարլամենտում պատասխանեց միայն աղաղակելով «կորչեն հրէաները», մի աղաղակ, որ Ալժիրի նրա ընտրողները և բարեկամները թարգմանում են «մահ հրէաներին» խօսքերով։ Այսպէս են մարդակերութեան հերոսները ամեն տեղ։ Կպչել մի որ և է խաւար հասկացողութեան, պարզել մի որ և է դրօշակ և մահ ցանկանալ յանուն անձնական բարօրութեան և կեղտոտ նպատակների,—արժանի է որ այս տեսակ բորենիները մի ուրիչ փոքր ի չատէ վայելուչ կերպարանք ունենան...

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

(Նամակ Ախալքալաքից)

Մայիսի 12-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի քրէական բաժինը, նախագահութեամբ դատարանի անդամ Ե. Ջեմեսօվի և մասնակցութեամբ անդամ Դ. Ջերնիկի, տեղական հաշտարար դատաւորի և պրօկուրօրի օգնական Ա. Մօսկալեօվի, մեր քաղաքում քննեց մի հետաքրքիր գործ, որ չարունակ մի տարի զբաղեցնում էր տեղական ազգաբնակութեանը։

Ալաստանցի մի աղջիկ—Ֆիլօմինէ Րեպովամեան (Մղդեսեան) և նոյն գիւղացի մի չքաւոր երիտասարդ—Փիլիպպոս Քոթոլեան չարունակ մի քանի տարի սիրահարված են լինում փոխադարձ, և երիտասարդը, աղջկայ ծնողների գիտութեամբ, անարգել կերպով յաճախ գնալիս է լինում իր սիրեցեալի մօտ. բայց 1897 թւի դեկտեմբերին առաջ է գալիս նոյն գիւղացի Եղեկեան ազգանունով մի հարուստ երիտասարդ և ուզում է ամուսնանալ Ֆիլօմինէի հետ։ Սրա ծնողները, որ առաջ Փիլիպպոս Քոթոլեանին էին փեսացու ճանաչում, իրանց աղջկայ կամքի հակառակ՝ ընդունում են հարուստի առաջարկութիւնը, իսկոյն պաշտօնապէս նշանում են և աղջկան տեղափոխում են մի ուրիշ, աւելի ապահով տուն, ուր և մնում է նա մի քանի օր, որից յետոյ իսկոյն պսակում են։ Մօտ հինգ ամիս յետոյ, անցեալ 1898 թուի մայիսին, հարս Ֆիլօմինէ Եղեկեան և իր նախկին սիրեցեալ Փիլիպպոս Քոթոլեան մի յարմար ժամանակ փախչում են գիւղից և չորրորդ օրը մեր Ֆիլօն ու Փիլօն միասին գալիս են մեր գաւառապետի մօտ և բացատրում են իրանց դարդը։ Ֆիլօմինէէին բռնի կերպով ամուսնացնելու մասին պաշտօնական արձանագրութիւն է կազմվում, և գործը յանձնվում է դատաստանական քննիչին։

Գործը աղմկալի կերպարանք է ստանում. քննիչի կարգադրութեամբ աղջկայ ծնողները, երէցփոխը, պսակադրութեան վկաները, ազգականներից և հարսանիքի հիւրերից մի քանիսը, ընդամենը 18 հոգի, բանտարկվում են և ապա երաշխաւորութեամբ արձակվում։ Քննիչը մեղադրական ակտ է կազմում այդ 18 հոգու և պսակող քահանայ տէր-Անտօն Պետրոսեանի դէմ, ապա գործը անցնում է նահանգական դատարանը։ Բացի դրանից՝ քննիչը հայ-կաթօլիկ քահանայ Պետոյեանի և դեկան (գործակալ) Վարդգեսօվի այդ գործում խաղացած դերի մասին յայտնել է Սարատօվի լատին եպիսկոպոսին, որը բացատրութիւններ էր պահանջել այդ երկու հայ-կաթօլիկ քահանաներից։—Ահա այդ գործն էր քննում նահանգական դատարանի բաժինը։ Դահլիճը լի էր ախալքալաքցիների և ալաստանցիների բազմութեամբ։

Պրօկուրօրի օգնականը հրաժարվեց չատերին, որոնց թւում և քահանային, մեղադրելուց. վերջինին այն պատճառով, որ հոգևոր իշխանութիւնը արդէն քննում է նրա գործը։ Մեղադրվող մնացին Ֆիլօմինէի հայրը—Պետրոս Րեպովամեան, խորթ մայր—Հռիփսիմէն և պսակադրութեան պաշտօնապէս վկայ գրված երկու գիւղացի—Պօղոս Մանանեան և Աստուածատուր Տէր-Յակովբեան։ Զորսն էլ պաշտպան չունէին։ Կանչված էին 23 վկայ, որոնց թւում և «Ֆիլօն» ու «Փիլօն», մի ուրիչ կին և նոյն քահանան։ Նախագահողը առաջարկեց բոլորին երդվել՝ բացի քահանայից և Ֆիլօմինէից։ Երբ լուսաւոր-

չական քահանան երդվեցրեց վկաների թւում գտնվող մի լուսաւորչական վկային, հայ-կաթօլիկ վկաները ևս ժամ գնացին լուսաւորչական քահանային, որ երդվեն, կարծելով, թէ իրանց քահանան, նոյնպէս վկայ լինելով՝ չէ կարող երդվեցնել, բայց նախագահողը ասաց, որ վկայ քահանան կարող է երդվեցնել, որ և կատարվեց:

Ամենից առաջ կանչվեց Ֆ ի լ օ մ ի ն է Ե ղ ե կ ե ա ն, որին նախագահողը յայտնեց, թէ իր ծնողների դէմ ցուցմունքներ տալուց կարող է հրաժարվել, եթէ ուզում է: Ֆիլօմինէն՝ կարծելով թէ իրան զրկում են ցուցմունքներ տալու իրաւունքից՝ սկսեց բողոքել, թէ ուզում է ցուցմունքներ տալ և ապա սկսեց արևելեան վառ գոյներով նկարագրել, թէ ինչպիսի ճնշումներով ու սպառնալիքներով բռնի նշանել ու պսակել են իրան Եղեկեանի հետ: Կատարեալ տրագիքական րոպէ է եղել, երբ պաշտօնական նշանատուութեան ժամանակ խեղճ Փիլիպպոս Քօթոլեանը երդիկից աղաղակել է. «Ֆիլօ, պինդ կեցի, տէրտէրի փէշից բռնէ ու դուրս արի, կը խընդրենք, որ մեզ պսակէ». սակայն դաշոյններով ու ատրճանակներով փախցրել են խեղճին... Հէնց իրան Ֆիլօին էլ են շատ սպառնացել դաշոյնով և ատրճանակով:

Ն ա խ ա գ ա հ ո ղ: Ի՞նչ ունէին ծնողներդ Քօթոլեանի դէմ և ինչի անպատճառ ուզում էին Եղեկեանի հետ նշանել:

Ֆ ի լ օ մ ի ն է: Որովհետև Եղեկեան հարուստ է և «հ ա ղ ե մ ա ս ի» (գ լ խ ա գ ի ն) շատ էր տալիս. ծնողներս փողի համար էին պահանջում:

Ն ա խ ա գ ա հ ո ղ: Ի՞նչին վերագրել այդ բոլորը, մի՞թէ հարազատ ծնողը այդպիսի բան թոյլ կը տայ:

Ֆ ի լ օ մ ի ն է: Մայրս խորթ է. ա՜խ ուր է թէ մայրս տեղը ըլլէր, ես էս օրը չէի ընկնի:

Հէնց դատարանում էլ կատարեալ դրամա էր կատարվում աղջկայ և ծնողների մէջ. Ֆիլօն՝ կշտամբելով հօրը՝ «անգութ» և «անխիղճ» էր անուանում նրան: Փիլիպպոսը և միւս վկաներից մի քանիսը կրկնեցին Ֆիլօմինէի ցուցմունքները, բայց մեծամասնութիւնը, որոնց թւում և քահանան, բոլորովին հակառակը պնդեցին, թէ Ֆիլօմինէն իր համաձայնութեամբ է ամուսնացել Եղեկեանի հետ և ապա փախել է վ ա տ հ ա կ ո ւ մ ն ե ր ո ւ ն ե ն ա լ ո ւ պ ա տ ճ ա ռ ո վ. եթէ նա վատ բնաւորութեան տէր չը լինէր, այդպիսի «աներես» և «խայտառակ» բան չէր անի:

Պրօկուրորի օգնականը իր մեղադրական ճառի մէջ, ի միջի այլոց, խնդրեց քահանայի ցուցմունքին մի առանձին նշանակութիւն չը տալ, որովհետև եթէ մեղադրվողները չարդարանան, նա ինքն էլ կը պատժվի իր իշխանութիւնից:— Մեղադրվողներից պաշտպանութեան վկայ Պօղոս Մանանեան և Աստ. Տէր-Յակոբեան խնդրեցին իրանց արդարացնել, որովհետև եկեղեցում ներկայ գտնված բազմութեան միջից իրանց անունները պատահմամբ է գրել քահանան, առանց հարցնելու, ինչպէս սովորաբար անում են մեր գիւղերում: Քահանան չը հերքեց այդ բանը: —Դատարանը, հիմնվելով վկաների ցուցմունքների վրա, արդարացրեց բոլոր մեղադրվողներին: —Ասում են, պրօկուրորի օգնականը մտադիր է բողոքելու այդ վճռի դէմ:

Բռնի ամուսնութիւնները և առհասարակ ծնողական իրաւունքների ի չարը գործ դնելը բացառութիւններ չեն մեր գիւղական թշուառ կեանքում, որը ծածկված է հաստ, անթափանցելի վարագոյրով: Սա անթիւ, անհամար դրամաներից մէկն է: Միայն Ֆիլօն ու Փիլօն՝ տեսնելով, որ մի այնպիսի բարոյական մեծ ֆակտոր, ինչպիսին եկեղեցին է իր սպասաւորներով, չէ օգնում, չէ մխիթարում «բեռնաւորին ու վաստակաւորներին», քաջութիւն են ունենում այդ վարագոյրը պատռելու և օրէնքի առաջը նետելու: Ահա այս երևոյթն է բացառութիւն, որը անկասկած հետևողներ կունենայ, եթէ մեր ը ն տ ա ն ե կ ա ն բ ռ ն ա կ ա լ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ի ն վերջ չը տրվի:— Մենք յուսով էինք, որ վարագոյրը ամբողջապէս կը բացվի, բայց մեր ալաստանցիների ն ա մ ո ւ ս ը չէր տանի Ֆիլօմինէի խ ա յ տ ա ռ ա կ ո ւ թ ի ւ ն ը խ ր ա խ ո ւ ս ե լ և ո տ ի տ ա կ տ ա լ իրանց «դրկիցին»: Նրանք պինդ բռնել էին վարագոյրի ծայրից և չը թողին, որ նա բացվի... Այո, մենք կարծում էինք, թէ այս պրոցեսը մեր խեղճ հերոսների դրամայի վերջին գործողութիւնը կը լինի,—Եղեկեանի ամուսնութիւնը կը լուծվի, և նրանք միջոց կունենան պսակվելու. բայց... այդպէս չեղաւ: Ծնողները արդարացան. իսկ ինչ կը լինի խայտառակութեան սիւնին կապած և անցեալ տարվանից միասին ապրող յղի Ֆիլօմինէի, Փիլիպպոսի և նրանց ապագայ զաւակի դրութիւնը, Ես ընտանիքի նահապետական կազմի կողմնակից չեմ, քանի որ անտանելի անարդարութիւններ են կատարվում մեր նահապետական ընտանիքներում, և փափագում եմ սովորական էվօլիւցիայի ճանապարհով օր առաջ փոխված տեսնել այդ կազմը: Բայց տգիտութեան շնորհիւ, նա լուծվում է շատ անօրմալ, բոլորովին ոչ ցանկալի կերպով. թէ՞ այս չարիքն էլ անցողական դրութեան, էվօլիւցիայի անխուսափելի պայմաններից մէկն է:

Սալիւմեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Մայիսի 22-ին՝ Թիֆլիսի ժողովարանում կայացաւ երգչուհի Իւլիա Սօկօլօվսկայայի կօնցէրտը՝ մասնակցութեամբ տենոր Կօվալենսկու և ջութակահար Սերբուլօվի: Չէ կարելի ասել, որ սա առաջնակարգ կօնցէրտներից լինէր և ունենար Ռուբինշտէյնի աշակերտ Հօֆմանի, Սլիվինսկու կօնցէրտների նշանակութիւնը: Այս կօնցէրտում հետաքրքիր էր լսել մեր հասարակութեան անցեալում ծանօթ մի ձայն, որ ներկայումս արժանացել է ընդունվել Մոսկվայի կայսերական թատրոնում և խոստանում է ապագայում մայրաքաղաքի երաժշտական աշխարհի սիրելին դառնալ: Դա Իւլիա Սօկօլօվսկայայի ձայնն է, որը դրամատիկական սօպրանօ է և ունի լայն դիապազօն (ծաւալ): Ինչպէս դրամատիկական ձայն՝ նրա վերևի նօտաները շատ ուժեղ և կրակոտ են, իսկ ներքինները՝ ընդհակառակն—թոյլ: Ամենից աւելի դիւրեկան՝ միջին ձայներն են, որոնք, առանց բացառութեան, բոլորն էլ միմեանց նման են իրանց գեղեցիկ տեմբրով (բնաւորութեամբ), զօրութեամբ, մետալականութեամբ և երգեցողականութեամբ: Տեխնիկան շատ լաւ կատարելագործված է, շընչառութիւնը երկարատև և հնչմունքը ու հարուածները որոշ և առողջ:

Ուժեղը և մեղմը Սօկօլօվսկայա կատարում է ազդու, ժամանակ մեղմը, որ լալագին (doloroso) կտորներում խիստ տպաւորութիւն է գործում լսողի վրա: Այս բոլորը շնորհալի երգչուհին պարզ ցոյց տուեց Սերովի «Յուդիթ» օպերայի Յուդիթի արիան երգելիս: Այդ դերը, Յ ո ւ դ ի թ ը, Սօկօլօվսկայեայի ամենալաւ դերն է թէ երգի և թէ խաղի կողմից. դրանով է նա կայսերական բեմի ուշադրութիւնը դարձրել իր վրա Մոսկվայի Սօլօդօվնիկօվի թատրօնում: Երգչուհուն տուին երկու փունջ:

Ջութակահար Սերբուլօվ և տենոր Կօվալենսկի լաւ կատարեցին իրանց դերերը: Հասարակութիւնը քիչ էր, երևի նրա համար, որ երգչուհին թիֆլիսեցի է: Կարա-Մուրզա

ՆԱՄԱԿ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

Արծւանիկ գիւղ, մայիսի 10-ին

Այժմ տարվայ այն ժամանակն է, երբ գիւղացին, օգտվելով օրերի երկարութիւնից, աշխատում է վերջացնել գարնանային ցանքսերը: Այդ պատճառով գիւղացու ամեն մի կորցրած օրը մեծ զրկանք պիտի համարվի նրա համար: Մեր գաւառամասը բաժանված է ադմինիստրացիական կենտրօնից բաւական երկար տարածութեամբ, ուստի գործ ունեցող գիւղացին զրկվում է մի քանի օրվայ աշխատանքից, ենթարկվելով մի և նոյն ժամանակ զգալի ծախսերի: Այս հանգամանքը միշտ ի նկատի է ունեցել Մեղրիի մասի հաշտարար դատաւոր պ. Մէլիք-Փաշայեան, որը, ժանելով գիւղացու դրութիւնը, տարվայ այս ժամանակամիջում նըշանակել է գործերի քննութիւնը մեր գիւղում: Յոյս ունենք, որ պ. դատաւորը այս տարի ևս կը բարեհաճէ անել այդ համակրելի քայլը, որով ազատած կը լինի շատերին զանազան նեղութիւններից:

Աշխատող ձեռքեր մեր գիւղում օր օրի վրա պակասում են: Նաւթահանքերը վիթխարի մագնիսի նման արագութեամբ քաշում տանում են դէպի իրանց մինչև անգամ երեխաներին: Թէ ինչ վախճան կունենայ պանդխտութեան դիմողների այս տենդը, հաստատապէս չենք կարողանում ասել: Իրողութիւնը միայն այն է, որ հողերը մնալով անմշակ, արագացնում են երկրի տնտեսական քայքայումը: Այս հանգամանքի մէջ պիտի որոնենք անբերրիութեան մի քանի պայմաններ:

Այս տարվայ ցանքսերը խոստանում են ընդհանրապէս լաւ հունձ, թէև տափարակ տեղերի հացաբոյսերը մնացել են երկարատև երաշտից գարնանային սկզբի ամիսներում: Ցորենը ծախվում է փութը 1 ր. 10 կ., գարին 80 կ.: Անփոփոխ են մնացել անասունները և պտղատու ծառերը:

Եփր. Մելիք-Շահնազարեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մայիսի 23-ին

Հնարաւորութիւն չունենալով մի առ մի պատասխանելու այն բուռն և լիուլի յարգանքներին, որոնց արժանացայ ես սիրելի ազգիս բոլոր դասակարգերի և հաստատութիւնների կողմից՝ թէ հեռագիրներով, թէ դրամական և այլ նուէրներով, թէ գրաւոր համակրական արտայայտութիւններով և թէ անձամբ ինձ պատուելու շնորհն անելով, խնդրում եմ «Մշակի» յարգոյ խմբագրութիւնից հասուցանել ի լուր ամենեցուն իմ սրտագին շնորհակալութեան ոգեզգած և անկեղծ յարգանաց խորաբուղխ հաւաստիքը: Պերճ Պռօշեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երևան, մայիսի 19-ին

Բագուաբնակ պ. Պ. Ղուկասեան ամսիս 10-ից փոխադրեց Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերութեան Երևանի ճիւղի վարչութեանը 3000 րուբլի, դնելով այդ գումարը վարչութեան տրամադրութեան տակ՝ չքաւորներին և կարօտներին օգնելու համար:

Այսօր տեղիս առևտրական բանկից ստանալով յիշեալ գումարը, վարչութիւնը դարձրեց նրան յատուկ գումար, մեծապատիւ նուիրատուի ցանկութեան համեմատ գործադրելու համար, և սրանով քաղցր պարտականութիւն է համարում հրապարակով յայտնելու պ. Ղուկասեանին իր խորին շնորհակալութիւնը:

Նախագահ վարչութեան՝ Տ. Տէր-Յակոբեան
Անդամ և քարտուղար՝ Ս. Տէր-Մարտիրոսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, մայիսի 23-ին, Թիֆլիսի արքունական թատրօնում տեղի ունեցաւ երաժշտականգրական առաւօտ, որ կազմել էր երաժշտական ընկերութիւնը Պ ո ւ շ կ ի ն ի հարիւրամեայ յօբելեանի առիթով: Մօտ 80 հոգուց բաղկացած խօրը, օրկեստրի հետ միասին, կատարեցին Կլենօվսկու յօրինած երեք պիեսները, որոնց խօսքերը վերցրած են Պուշկինի ոտանաւորներից, այն է հիմն «Боже Царя храни», «Онъ памятникъ себѣ воздвигъ», և «Слава»: Առաջինը պարունակում է իր մէջ շատ աջող կտորներ, որոնք կարօտ են աւելի կատարեալ ամբողջացման: Երկրորդն արտայայտում է թեմայի հետաքրքրական զարգացում և կարող է համարվել աջողված: Երրորդը համեմատաբար աւելի հասարակ աշխատութիւն է, բայց ունի բնորոշ եղանակ, համապատասխան իր բովանդակութեան: Կօվալենսկի կատարեց «Եւգենիյ Օնեգին» օպերայից Լենսկու «Куда, куда вы улетѣли» կտորը բաւարար կերպով: Պախօմօվ կարդաց Պօլօնսկու ոտանաւորը Պուշկինի մասին: Խաղացվեց «Русалка» օպերայից երկու տեսիլ, որոնց մէջ հանդէս եկան երաժշտական դպրոցի աշակերտուհիներ՝ Ալբրեխտ և Տովմասեան և աշակերտներ Զիգլանի և ուրիշներ: Իշխանուհու դերում Ալբրեխտ ցոյց տուեց, որ նա ունի ախորժ և հաճելի ձայն, երգելու ճաշակ, բայց չունի խաղ, բեմական շարժումներ և շտապում է երգի մէջ: Տովմասեան որբ Օլգայի հասարակ դերը կատարեց բաւարար կերպով:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Գանձակի նահանգի մի քանի գաւառներում վատացել է ցանքսերի վիճակը: Ջիվանշիրի, Գանձակի և Ղազախի գաւառների լեռնային մասերում ցանքսը նօսր է, լեռնակողմերում բոլորովին կամ մեծ մասամբ փչացել է, միայն Ջրաբերի շրջանի վերին մասում բաւարար է, աւելի ստոր տեղերում հունձը պակասել է: Շուշու գաւառում հունձի վիճակը համեմատաբար աւելի լաւ է: Մի քանի տեղերում գիւղացիները նորից հերկել են իրանց արտերը և ցանել կորեկ:

—

Ստացանք Թիֆլիսի Հայոց Հրատարակչական ընկերութեան լոյս ընծայած Պուշկինի կենսագրութիւնը, որ կազմել է Ստ. Լիսիցեան: Գրքոյկը բաղկացած է փոքրադիր 140 երեսից, պարունակում է իր մէջ բանաստեղծի պատկերը և արժէ 40 կոպէկ:

—

Մեր երիտասարդ երգիչ Արշակ Կոստանեան ներկայումս երգում է Վօրօնէժում, ուր ամառնային թատրօնում օպերային խումբը ներկայացում է տալիս դիրիժեօր Տրուֆֆիի ղեկավարութեամբ: Խմբի մէջ է և երգչուհի Տէրեան-Կօրգանօվա: Վօրօնէժի լրագիրները գովասանքով են խօսում պ. Կոստանեանի մասին: Մայիսի 15-ին հռչակաւոր երգչուհի Ալմա Ֆոստրեմի հետ պ. Կոստանեան երգել է «Տրավիատա» օպերայի մէջ և գեղեցիկ կերպով տարել է իր դերը, ինչպէս վկայում է «Донъ» լրագիրը:

—

Մի ամերիկացի հայ, որ երկար տարիներ պարապել է Ամերիկայում վ ե լ օ ս ի պ ե դ ն ե ր շինելով, գտնվելով այժմ Թիֆլիսում, այն կարծիքն է յայտնում, որ վելօսիպեդներ շինելը շատ ձեռնտու գործ է և որ Թիֆլիսում կարելի է սկսել մի այդպիսի գործ 5—10 հազար րուբլի դրամագլխով: Նա առաջարկում է այդ գործով հետաքրքրվողներին խորհրդակցել իր հետ և ձեռք զարկել այդ նոր ձեռնարկութեան:

—

Կիրակի, մայիսի 23-ին, ռուս յայտնի երաժշտապետ Ս լ ա վ ի ա ն ս կ ի, իր երգեցիկ խմբով, տուեց իր առաջին համերգը, որ գրաւել էր բազմաթիւ հասարակութիւն: Ռուսաց ժողովրդական և գնչուական երգերը մեծ զուարճութիւն պատճառեցին իրանց բնորոշ կօլօրիտով և գեղեցիկ մշակութեամբ: Ծրագրի մէջ կան Թիֆլիսցիներին անյայտ երգեր, որոնք նոր են մտցրած Սլավեանսկու ռեպերտուարի մէջ:

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Հայ-կաթօլիկների պատրիարք Ազարեանի մահվան պատճառով՝ պատրիարքարանը սգի նամակներ է ուղարկել և մեր գաւառի հայ-կաթօլիկ քահանաներին: Ծրարների մէջ դրված է և մի-մի օրինակ «Մէճմուայը Ախպար» լրագրի այն համարից, որը ամբողջովին նուիրված է Ազարեանին: Պօլսի հայ-կաթօլիկ պատրիարքարանը ահա այսպիսի հազուագիւտ դէպքերում է միայն յիշում մեր կողմի հայ-կաթօլիկներին: Վերջապէս, երբ պիտի սրանք դուրս գան Սարատովի լատին եպիսկոպոսի իրաւասութիւնից և ունենան իրանց ազգային հայ-կաթօլիկ եպիսկոպոսը, թեմական դպրոցը և այլն, ինչպէս վճռված և հաստատված է արդէն»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՕԶԻ ԴԷՄ ԿՌԻՒԵԼՈՒ ԿՕՆԳՐԷՍ
(Նամակ Բերլինից)

II

Մօտ երկու հազար մասնակցողները, ժողովի բացումից դեռ ևս շատ առաջ, սկսեցին ներս խուժել ռէյխստագի ամենամեծ սրահը, ուր պիտի կայանար նիստը. ամեն կողմ եռում է կեանքը: Եւ, վերջապէս, պալատական օթեակում երևաց գերմանական կայսրուհին, ոտի կանգնած գլուխ տալով իրան ընդունող ժողովականներին:

Պետական մինիստր կոմս Պօզադօվսկի բաց արեց կօնգրէսը մի ճառով. այնուհետև ճառախօսեցին կազմակերպող կօմիտէտի նախագահ դուքս ֆօն Ռատիբօր, քաղաքագլուխ Կիրշնէր, պրօֆ. Վալդայէր, Ֆրանսիայի պատուիրակ պրօֆ. Բրուարդէլ, Անգլիայի, Իտալիայի, Աւստրիայի, Ունգարիայի և Ռուսաստանի պատուիրակները, ողջունելով կօնգրէսը և ցանկանալով աջողութիւն: Ապա խօսեց պրօֆէսօր Լէյդէն՝ կօնգրէսի ձգտումների և նպատակի մասին: Իր ճառախօսութեան ընթացքում նա ժողովականների ուշադրութիւնը դարձրեց այն բանի վրա, որ թոքախտի դէմ կռւելու մէջ բժշկին պէտք է զօրավիգ լինեն բոլոր ժողովրդական ույժերը: Տուբերկուլօզի դէմ կռիւը մի միջազգային պրօբլէմ է, որի աջողութեամբ լուծելուն իւրաքանչիւրն իր չափով և կարողութեամբ կոչված է մասնակից լինելու: Առանց բոլոր ժողովուրդների շրջանների նուիրաքեր օգնութեան, մանաւորապէս առանց բազմաթիւ բարեկեցիկ ընկերութիւնների օգնութեան՝ այդ հիւանդութեան դէմ կռւելն անհնար է: Իր բանախօսութեան ընթացքում, ճառախօսը տուբերկուլօզի դարմանելիութիւնը շեշտեց և խօսեց ժողովրդական բուժարաններ հաստատելու մասին, որով մի բարձրագոյն հասարակական պարտականութիւն կատարված կը լինի, և որը խաղաղութեան և գթութեան մի նշանաւոր գործ է:

Ժողովականների կողմից բոլոր ճառախօսները ընդունվում էին մեծ համակրութեամբ:

Քարտուղարը մի քանի գործնական զեկուցումներ է անում: Մի ժողովական, պ. Ֆ. Մանհէյմէր, թոքախտի մասին ամենալաւ ժողովրդական գրուածքի համար 3000 մարկ նուէր է խոստացել:

Կայսերական զոյգին երեք անգամ «կեցցէ» աղաղակով վերջանում է պաշտօնական բացման նիստը:

III

Բացման նիստի վերջանալուց յետոյ, կօնգրէսի առաջին բաժանմունքը, որի զբաղման նիւթն էր տ ո ւ բ է ր կ ո ւ լ օ զ ի տ ա ր ա ծ ո ւ մ ը, դօկտոր Քէօհլէրի և դօկտոր Քրիգէրի վարչութեամբ, սկսվում են ժողովի իսկական պարապմունքները: Առաջին զեկուցանողն էր դօկտոր Քէօհլէր, խօսելով «տ ո ւ բ ե ր կ ո ւ լ օ զ ի, իբրև ժողովրդական հիւանդութեան տարածման և նշանակու-

ԽՄԲԱԳՐՈՒՈՒՄ Է

ԵՒ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՑԵՆԶՈՒՐԱՅԻՑ ՄԱՍ-ՄԱՍ ՍՏԱՑՈՒԵԼՈՎ ՇՈՒՏՈՎ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿԸՅԱՆՁՆՈՒԻ

ԱՆՈՒՆԸ ԿՐՈՂ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՀԱՒԱՔԱԾՈՒ

ԱՇՂԻ-ՋԻՒԱՆՈՒ ԻՆՔՆՈՒՐՈՅՆ ԵՒ ՓՈԽԱԴՐԱԾ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

(Հեղինակի պօրտրետով, ֆաքսիմիլէով և կենսագրութիւնով):

«ՋԻՒԱՆՈՒ ՔՆԱՐԸ» բաղկացած է 10 հատորից, որոնք պարբերաբար լոյս կըտեսնեն այս տարուայ ընթացքում:

«ՋԻՒԱՆՈՒ ՔՆԱՐՈՒՄ» նիւթերն ըստ բովանդակութեան խմբագրւում են զանազան ընդհանուր խորագրերի տակ—այսպէս՝

Ա. ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ—ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐ.

Հատորներ՝

I. ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԸ. Մեր ներկան—հասարակաց դրութիւնը. Ժամանակի պահանջը. շրջապատող տարրը՝ ամբոխը. գանգատ բախտէն—Զախորդ հանգամանքներ: Մեր վէրքերը—Ժողովրդի սահղծած տգեղ տիպերը՝ ցեցեր. ծաղը, յանդիմանանք, նկատողութիւն, մորակում, հեգնութիւն, զայրոյթ:—Արդար բողոք. հիասթափում (փոխաբերական):

II. ԱԶԳԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ. Նրա անցեալը, ներկան և ապագան.—Հայրենիքի թշուառ վիճակը—վիշտ ու ցաւ, կորուստ ու տանջանք—լաւ ու վատ օրեր: Անհանգչելի յոյս (փոխաբերական):

III. ԱՇԽԱՐՀԻ ԲԱՆԸ. Տխուր փաստեր—վիշտ ու զրկանք:—Համաշխարհային թախիծ—ցաւ ու դարդ—ծերութիւն, աղքատութիւն. պանդխտի սև օրը:

IV. ԱՇՈՒՂԻ ԽՐԱՏԸ. Բարոյական քարոզ, խրախոյս, յորդոր: Յոյս, բաղձանք—կոչ:—Հաւատ յաջողութեան:—Եզրակացութիւն:

V. ԱԶՆԻՒ ՍԷՐԸ. Սէր իսկական և անկեղծ—աշըղը և սիրուհին: Խրատ հայ աղջկան:

VI. ՋԻՒԱՆԻՆ ՄԵՆԱԿ. Մեր երգիչը և իւր ջութակը—Նրա աշխարհահայեցողութիւնը և դաւանանքը.—հեղինակը իւր հոգւոյ աշխարհում—Նրա անձնականը—հոգս ու նեղութիւն—գանգատ—իրաւացի տրտունջ:

VII. ՍՐՏԱԲՈՒՂԽ ԽՆԴԻՐ ԵՒ ՆՈՒԷՐ. Աղօթք, մաղթանք:—Ուղերձ, ձօն, ներբող:—Քաջալերական գովեստ:—Սփոփանք:—Ողբ, դամբանական, տապանագիր:

VIII. ԵՐԳԵՓՈՒՆՋ. Երգ ու տաղ, խաղ ու պար, մանի, բայաթի:—Քէֆ—ուրախութիւն, խնջոյք, հարսանիք, գինի, կեր ու խում, վարդ ու ծաղիկ: Բնութիւնը:

IX. ԱՇԸՂԻ ԴԱՖՏԱՐԸ. Պօէմա, դասիթան, ընդդիմախօսական:—Բարք ու վարք, պատմական, նկարագրական, նշանաւոր դիպուածք:—Ժամանակագրութիւն:
Յաւելուած. «Հայի հոգւով, թիւրքի խօսքով» (ոտանաւորներ պարսկերէն և տաճկերէն):

Բ. ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ—ԱՐՁԱԿ ԳՐՈՒԱԾՆԵՐ.

(ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ).

X. ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ՝ ԱՇԸՂԻ ԲԵՐԱՆԻՑ ԼՍԱԾ ՈՒ ՍԻՐԱԾ ՀԷՔԻԱԹՆԵՐԸ. (փոխադրութիւն տաճկերէն բնագրից, հանդերձ երգերով). 1) Աշըղ-Ղարիբի հէքիաթը, 2) Շահ Իսմայէլի հէքիաթը, 3) Մելիք Շահի հէքիաթը, 4) Քեարամի և Ասլիի հէքիաթը, 5) Քեօր-օղլու—աւազակ-բանաստեղծ:
Յաւելուած. «Աշուղական արուեստը» էսքիս Գ. Լ.-ի:

Այս բոլորը հաւանականօրէն տեղ կըբռնէ աւելի քան 1500 էջէ in 8⁰ (octavo).

Ծանօթ. Գրքի ինչպէս թղթի ու տպագրութեան, այնպէս էլ սրբագրութեան (հեղինակի հսկողութեամբ) վրայ առանձին հոգ պիտի տարուի, որ «Ջիւանու Քնարը» լոյս տեսնի այն շքեղութեամբ, ինչպէս մայրաքաղաքի գեղարուեստական հրատարակութիւնները:

ՎԱՂՈՐՕՔ ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ԱՄԲՈՂՋԱԳԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԱԾ Է 3 ՌՈՒԲԼԻ (10 ՓՐ.):

Ա. Հատորի լոյս գալուն պէս ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸՓԱԿՈՒԻ և գրքի ԳԻՆԸ ԿԱՒԵԼԱՆԱՅ:

Ստորագրել ցանկացողներին խնդրւում է դիմել՝

ԹԻՖԼԻՍ «Կենդրոնական» և «Կովկասեան» գրավաճառանոցները.
ՄՈՍԿՈՒԱ. Ք. Բարխուդարեանի տպարանը М. Златоустовскій пер., д. Гиршъ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅԱ-ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՄ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ ԿԱՆ:

Дозволено Цензурою. С.-Петербургъ, 9 Декабря 1898 г.   Типогр. Х. Бархударянъ, М. Златоустовскій пер., д. Гиршъ.

թեան մասին ընդհանրապէս։ Ամենից առաջ գանգատւում է նա տուբերկուլօզի ստատիստիկայի անկատարութեան վրայ։ Այդ հիւանդութիւնները մեծ մասամբ փախչում են ստատիստիկայից, քանի որ դրանք դեռ ծանր կերպարանք չեն ստացել. սակայն և տուբերկուլօզի պատճառած մահվան դէպքերի ստատիստիկան անբաւարար է. այնպիսի անձանց մահատոմսը (Todtenschein), որոնք տուբերկուլօզ են ունեցել, ուրիշ մի հիւանդութեան անունն են կրում, որով նրանք վերջը հիւանդացել են։ Տուբերկուլօզը մնում է անուշադիր։ Չը նայած սակայն նիւթերի պակասութեան, հեշտ է ապահովապէս իմանալ, որ տուբերկուլօզը այն փոխանցվող հիւանդութիւնն է, որը մարդու կեանքին և առողջութեան ամենամեծ վնասներն է հասցնում։ Տուբերկուլօզը երկրի բոլոր մասերում երևան է գալիս։ Եւրոպական երկիրներից, ըստ երևոյթին, Անգլիան, Բելգիան և Իտալիան ամենաապահովն են. Ունգարիան, Աւստրիան և Ռուսաստանը ամենավատը. Գերմանիան Թոքախտաւորների մահացութեան վերաբերմամբ միջակ տեղ է բռնում—1000 բնակչի վրա 2,25։ Երևում է, որ տուբերկուլօզի տարածման վրա երկրի բարձր դրութիւնը ազդեցութիւն չունի։ Ձեռքի տակ եղած նիւթից չէ կարելի որոշապէս ասել, թէ ինչ նշանակութիւն ունի տուբերկուլեօզների վրա եղանակների յարաբերութիւնը։ Արական սեռից տուբերկուլօզով մահացածների թիւը աւելի է, քան իգական սեռից։ Գերմանիայում տուբերկուլօզով մահացողների թիւը մարդկանց տարիքի աճման համեմատ աւելանում է։ Ապրողների թւի վրա հաշւած, գագաթնակէտը ընկնում է 60-ից 70 տարեկանների մօտ։ Արդասիքը ուրիշ կը լինէր, եթէ իւրաքանչիւրի տարիքը առանձին դիտենք և հաշւենք, թէ՝ որ և է տարիքին պատկանած անձերից, համեմատելով իրանց հասակակիցների ամբողջ թւի հետ, որքան մահվան դէպքեր են պատահում. այդ ժամանակ երևում է, որ թոքախտաւորների մահացութեան ամենամեծ թիւը 20-ից 30 տարեքաւորների մէջ է ընկնում։ Ճիշդ այդտեղ է, որ տուբերկուլօզի տնտեսական նշանակութիւնը երևան է գալիս, աշխատաւոր ձեռքերից իր զոհերն ընտրելով։ Այն երկիրներում, ուր տուբերկուլօզի դէմ միջոցներ են ձեռք առնված, նկատելի է տուբերկուլօզի յետադիմացութիւնը. դա պարզում է տուբերկուլօզին ընդդիմադրութեան շահաւէտ լինելը։

Այնուհետև դօկտոր Քրիգեր շօշափեց տուբերկուլօզի տարածման և արտաքին կեանքի պայմանների յարաբերութեան հարցը։ Նա նոյնպէս գանգատւում է ստատիստիկայի անբաւարարութեան վրա և բացատրում է խնդրի դժուարութեամբը։ Տուբերկուլօզի տարածման վրա արտաքին կեանքի պայմանները երկու կողմից են ազդում. մի կողմից վարակիչ նիւթի անմիջական ներածութեամբը և, սակայն, միւս կողմից, կեանքի արտաքին պայմանները ազդում են մարմնի վրա և սրա առողջութեան աստիճանից կախված է տուբերկուլօզին ընդդիմադրելու կարողութիւնը։ Այս երկու ազդեցութիւնները յաճախ ընդգրկում են իրար։ Վարակվելու ամենանպաստաւոր պայմանը մեծ բազմութեամբ այդպիսի հիւանդութիւն ունեցող անհատների հետ մի և նոյն յարկի մէջ ապրելն է, մանաւանդ եթէ արտաթորութեան հետ զգոյշ չեն վարվում։ Սրանց աւելանում է և զանազան պաշտօնների ազդեցութիւնը (օրինակ, հիւանդապահներ, սաստիկ ծուխ արտադրող աշխատանոցների գործաւորներ, քարհատներ և այլն)։

Ապահովագրական մի տան դիրեկտոր՝ Գէբհարտ զեկուցումն արեց. «Տուբերկուլօզի տարածումը ապահովագրութեան պարտաւոր ազգաբնակութեան մէջ։» Նա չեշտեց սրա մէջ երևան եկած տուբերկուլեօզների ահագին թիւը։ Իրականութեան մէջ դրանց քանակը աւելի շատ է։ Քըննելով այս դրութիւնը (Թոքախտաւորների թիւը համեմատաբար շատ աւելի մեծ է, քան ամբողջ ազգաբնակութեան, որոնք պարտաւոր են ապահովագրվելու), ապահովագրական տները որոշեցին Թոքախտաւորներին իրանց խնամքի տակը վերցնելու, որը աջողութիւն ունեցաւ և լաւ օրինակ տուեց։ Բարեգործութիւնը պէտք է ուշադրութիւն դարձնէ այն մասի վրա, որը իր աղքատ միջոցներով հնար չունի ինքն իրան օգնելու. այստեղ մասնաւոր օգնութիւնը պէտք է հիւանդների և խեղճերի կասսաների հետ ձեռք ձեռքի ընթանայ. Նկատելու է սակայն, որ այս նպատակով իւրաքանչիւր հաստատութիւն տուբերկուլօզի դէմ կռւելու մի լաւ օթեան է։

«Տուբերկուլօզը բանակում» պարզաբանեց դօկտոր Շյերնինգ։ Գերմանական բանակը, Կօխի գիւտերը իրան ուղեցոյց դարձրած՝ շուտով սկսեց գործնական արդիւնքներ ձեռք բերել։ Մեծ ուշադրութիւն դարձրվեց զինուորների մէջ տուբերկուլօզի հիւանդութիւնը վաղօրօք ճանաչելու վրա. դրա հետ միասին ուշադրութեան առնվեց առողջապահական—սննդարական խընամքը. Թոքախտաւոր զինուորները ուղարկվեցին ամարանոցներ և խնամքը լաւ հետևանքներ տուեց։ Չը նայած բանակի բազմանալուն, Թոքախտաւորների նուազումն է նկատված. վերջին տարին հիւանդների ամենափոքր թիւն է ցոյց տալիս։ Տուբերկուլօզի տարածումը զանազան գունդերի մէջ տարբեր է. այն տեղեր, ուր քաղաքացիների մէջ համեմատաբար մեծ մահացութեան դէպքեր են պատահում, այդտեղ ևս գունդի մէջ մի և նոյնը նկատելի է։ Բանակում տուբերկուլօզ հիւանդների նկատելի նուազումը արդիւնք է նաև մասամբ այն բանի, որ այդպիսիները թէ իրանց սեփական և թէ բանակի օգտի համար, վաղօրօք արձակվեցան։ Փակված մնացողների (օր. տնտեսութեան մէջ ծառայողների, գրագիրների, հացագործների և այլն) մէջ համեմատաբար աւելի վատ է։ Հիւանդութիւնների մեծ մասը ծառայութեան առաջին տարին է պատահում, որից կարելի է հետևցնել, թէ հիւանդութեան պատճառով արձակվածների մեծ մասը արդէն վարակված են եղել ծառայութիւն մտնելուց առաջ։ Յոյս կայ, որ ամենից առաջ բանակը կը զսպի տուբերկուլօզ հիւանդութիւնը։

Ապա խօսեց պրոֆ. Բօլլինգէր. «Տուբերկուլօզը ընտանի անասունների և սրանց յարաբերութիւնը մարդկանց մէջ հիւանդութեան տարածման վերաբերմամբ.» 1) Տուբերկուլօզը խոզերի և արջառների մէջ իր պատճառներով համանման է մարդու տուբերկուլօզի հետ. այս կենդանիների հիւանդութիւնը սաստիկ վտանգաւոր է մարդուն։ 2) Մարդու տուբերկուլօզը իբրև աղբիւր ընտանի անասունների հիւանդութեան, շատ ստորադրեալ դեր է կատարում։ 3) Տուբերկուլեօզ անասունների մսի վարակիչ լինելը նրանց հիւանդութեան շրջանի և աստիճանի հետ աճում է։ Մարդու առողջութիւնը կը պահպանվի այսպիսի մսի լաւ պատրաստելով. հում կամ կիսահում չը պիտի ուտել։ 4) Մարդու համար ամենավտանգաւորը տուբերկուլօզով հիւանդ կովերի կաթ գործածելն է։ 5) Տուբերկուլօզ կովերի կաթի գործածութիւնը մանաւորապէս երեխաների և զգայուն մեծերի համար խիստ վտանգաւոր է, եթէ մանաւանդ չեփած՝ մեծ քանակութեամբ և երկար ժամանակ գործ է ածվում։ 6) Այս վտանգի մեծութիւնը դատելու համար խոզերի մէջ երևան եկած հիւանդութիւնների քանակը լաւ չափ է. ըստ որում դրանք մեծ մասամբ այդպիսի վարակիչ կաթով են սնուցանվում։ 7) Երեխաների մէջ տուբերկուլօզի մեծ տարածումը և յատկապէս ամենից առաջ աւիշների գեղձերի (Lymphdrüsen) մէջ հաստատված զանազան ձևերը մասամբ վարակիչ կաթի գործածութեանը պէտք է վերագրել։ 8) Ընտանի անասուններից վարակվելու վտանգի դէմ առնելու առաջին քայլը օրինական ճանապարհով միսը ի տես դնելու պարտադիր լինելն է, որի գլուխ բերելը այս տեսակէտից շատ ուրախալի է։

Յետոյ հետևում են մանրամասնութիւններին վերաբերեալ զանազան պարոնների մի շարք զեկուցումներ։

Է.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլսից «Frankfurter Zeitung» լրագրին գրում են, որ ռուսաց դեսպանը պաշտօնապէս յայտնեց Բ. Դրանը Անգօրա-Բաղդադ երկաթուղիական գիծը կառուցանելու առիթով, որ այդ գիծը շատ է մօտենում ռուսաց սահմանին և, հետևաբար, մտնում է ռուսաց ազդեցութեան շրջանը. այդ հիման վրա այդ գծի կառուցումը ռուսաց կառավարութեան կասկածները կարող է յարուցանել։ Ինչ վերաբերում է Բաղդադ-Կոնիա երկաթուղիական գծին, ռուսաց կառավարութիւնը դրա դէմ ոչինչ չէ կարող ասել, որովհետև այդ գիծը բաւական մեծ հեռաւորութեան վրա է անցնում ռուսաց սահմանից։

—Կ. Պօլսից «Frankfurter Zeitnng» լրագրին հեռագրում են մայիսի 14-ից, որ Նախկին դեսպան Զիա-բէյ, ինչպէս լսվում է, գնում է Պետերբուրգ, բանակցութիւններ վարելու Ռուսաստան փախած Թիւրքահայերի հայրենիք վերադառնալու վերաբերմամբ։

—«Times» լրագրի Թղթակիցը Կ. Պօլսից հեռագրում է, մայիսի 13-ից հետևեալը. «Սուլթանի Թախանձագին խնդիրքի պատճառով, ռուսաց դեսպանութիւնը համաձայնվեց հայ. փախստականներին հայրենիք վերադարձնելու հարցը յետաձգել մինչև ռուսաց դեսպան Զինօվիէվի գալը, որը սպասվում է եկող ամսին։ Սուլթանը գըլխաւորապէս վախենում է ապստամբութիւնից, որ կարող է ծագել քիւրդերի մէջ, երբ նրանցից կը սկսեն խլել հայերի հողերը՝ Նախկին տէրերին վերադարձնելու համար, որովհետև փախած հայերի ամբողջ գոյքը սուլթանը առանձին իրադէով պարգևել է քիւրդերին։

—Թիւրքաց գանձարանը, «Standard» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակցի խօսքով, ներկայումս ծանրաբեռնված է խոշոր, բայց ոչ սովորական ծախսերով։ Թիւրքաց կառավարութիւնը իր կայսրութեան սահմաններից դուրս ուղարկեց շատ յատուկ կօմիսարներ՝ հայկական և երիտասարդ թիւրքերի կօմիտէների հետ բանակցելու՝ սուլթանի դէմ նրանց գործունէութիւնը դադարեցնելու նպատակով։ Այդ բոլոր կօմիսարները ահագին ռոճիկ են ստանում և անսահման լիազօրութիւններ ունեն ծախսեր անելու Թիւրքաց իշխանութեան դէմ եղած շարժման պարագլուխներին կաշառելու համար։

—«Հաւասի գործակալութիւնը» հաղորդում է, որ Հաագայի կօնֆէրէնցիայի առաջին պատուիրակներից մէկը, հաղորդելով իր տպաւորութիւնը կօնֆէրէնցիայի աշխատանքների մասին, ասեց. «Մենք մի քանի պէտիցիաներ ստացանք հայկական, մակեդօնական և ուրիշ կօմիտետներից։ Մենք չէինք կարող քննութեան ենթարկել այդ պէտիցիաները, որովհետև բոլոր պատուիրակները հրահանգներ ունեն՝ կոմս Մուրավիէվի շրջաբերականի մէջ բովանդակած հարցերից չը դուրս գալ։ Բանն այն է, որ Հաագայի կօնֆէրէնցիան որոշ նպատակ ունի, որից շեղվել չենք կարող, և դա նման չէ 1878 թւի Բերլինի կօնֆէրէնցիային, որը կարող էր քննել ամեն տեսակ հարցեր, որովհետև նա գումարված էր դաշնագիրները վերաքննելու համար, որը փոխեց Եւրոպայի քարտէզը։ Սակայն, կօնֆէրէնցիան վճռեց նշանակել մի որոշ թիւ անդամների, որոնք կը կազմեն յատուկ յանձնաժողովներ ընդունելու բոլոր դանգատները, նախագծերը և խնդրագրերը, որ մենք ստանում ենք դրսից։ Բայց այդ հանգամանքը չի փոխի մի անգամ ընդունված կարգը՝ չը դուրս գալ կոմս Մուրավեվի շրջաբերականից։»

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

21 մայիսի

ՊԱՐԻԶ։ Մարշան, այցելութիւն անելով մի քանի մինիստրներին, գնաց զինուորական ժողովարան, որտեղ ստիպված էր դուրս գալ պատշգամբը, ամբոխի ոգևորված աղաղակների համար շնորհակալութիւն յայտնելու։

ՀԱԱԳԱ։ Այսօր նիստ կազմեցին երկրորդ յանձնաժողովի երկու բաժինները։ Բրիւսելի 1874 թւի կօնֆէրէնցիայի ակտով զբաղվող բաժինը քննեց ու ընդունեց, առաջին ընթերցումից յետոյ, մի քանի միայն փոփոխութիւններով, այն յօդուածների խմբագրութիւնը, որոնք վերաբերում են թշնամուն վնաս հասցնելու միջոցներին, յետոյ լրտեսներին վերաբերեալ յօդուածները, և ապա մասնաւոր անձանց դէմ զինուորական ոյժ գործադրելու յօդուածները։ Կարմիր Խաչի բաժանմունքը քննեց միայն ծառայողների և մի քանի ընդհանուր որոշումների հարցը, բայց ոչ մի վճիռ չը կայացրեց։

ՊԱՐԻԶ։ Լօկրուա և Կրանց ժամանեցին զինուորական ժողովարանը «կեցցէ նաւատօրմը, կէցցէ զօրքը» աղաղակների ուղեկցութեամբ։ Հասարակութիւնը շարունակում է ցոյցեր անել Մարշանին, որի երևալը պատշգամբի վրա ընդունվեց ցնծութեամբ։ Ոստիկանութիւնը ցրվեց այն խումբը, որ բաղկացած էր ռօյալիստ գործիչներից և տանում էր դրօշակ։

ՊԱՐԻԶ։ Երեկոյեան բուլվարներում կենդանութիւն էր տիրում. Օպերա կոչված հրապարակի վրա լսվում էին աղաղակներ. «կեցցէ զօրքը, կեցցէ Մարշան»։ Հայրենասէրների լիգան թնդացնում է օդը «կեցցէ Դերուլէդ» աղաղակներով։ Հանգստութիւնը չը խանգարվեց։

ՊԱՐԻԶ։ Զինուորական ժողովարանում ընդունելութեան ժամանակ, Մարշան դիմելով Ցուրլինդէնին, ասեց, որ նրա միսիային աւելի են վարձատրում, քան թէ նա արժանի է։ Նեղոսի վերին մասերում արշաւելու ժամանակ նրա խմբից ոչ մի մարդ չէ կորել, ոչ ոքի վնաս չէ տուել, ոչ մի հրացան չէ արձակել, բացի թափառականների դէմ, որոնք պարապում են աւազակութեամբ։ Ահա ինչու այնտեղի բնակիչները ֆրանսիացիներին համարում են իրանց ազատող և սիրում են Ֆրանսիան, որի անունը կը փառաբանեն ահագին պետութեան ամբողջ տարածութեան վրա, որը նուաճվել է սիրով։ Վերջը Մարշան գովաբանեց ֆրանսիացի զինուորի յատկութիւնները և ասեց, որ նրանք կը լինեն կառավարութեան պաշտպաններ։

ՊԱՐԻԶ։ Դրէյֆուսի գործը։ Վերսկսելով նիստը, Մօրնար, քննելով բօրդերօի հեղինակի յարաբերութիւնը դէպի լրտեսութիւնը, պնդում է, որ հեղինակը եղել է Էստերհազի, որը լաւ ծանօթ է եղել օտարերկրեայ զինուորական կցորդների հետ։ Քննութիւնը ապացուցել է, որ այն գործակալը, որի համար պատրաստված է եղել բօրդերօն, Էստերհազիի հետ յարաբերութիւններ է ունեցել։ «Ես ներկայացնում եմ ձեզ, ասում է փաստաբանը, անհերքելի ապացոյցներ Դրէյֆուսի անմեղութեան, հաստատելով դրանով Էստերհազիի մեղաւորութիւնը։ Երբ որ Էստերհազի մեղադրվեց, իսկոյն վազեց օտարերկրեայ գործակալի մօտ՝ պահանջելով, որ նա հերքի իր հետ յարաբերութիւն ունենալու փաստը։ Այդ գործակալը մերժեց նրա այդ խնդիրքը, բայց պնդում էր Դրէյֆուսի անմեղութեան վրա։ Ուրեմն Դրէյֆուսի անմեղութիւնը անպայման ապացուցված է, և գործի վերաքննութիւնը անհրաժեշտ»։

ՊԱՐԻԶ։ Դրէյֆուսի գործը։ Մօրնար հաստատում է, որ Դրէյֆուսի մեղադրական վճռի պատճառները եղել են Պատի-դէ Կլամ և Անրի, որոնց գործողութեան եղանակի մասին նա յիշեցնում է։ Ապա նա գովաբանում է Պիկարին, որը հալածանքին ենթարկվեց կեղծելու համար, միայն Անրիի ցուցմունքի շնորհիւ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Այսօր վախճանվեց բանաստեղծ Կլաուս, որը գրում էր բանաստեղծութիւններ ժողովրդական լեզւով։

ՄՕՍԿՎԱ։ Մայիսի 25-ին կօնսերվատօրիայում տեղի ունենալիք սովորական ակտը Պուշկինի յիշատակը յարգելու բնաւորութիւն կունենայ։ Ծրագիրը բացառապէս Պուշկինի օպերաներից է կազմված։ Դահլիճի մէջ դրված կը լինի բանաստեղծի կիսարձանը։ Պրօֆեսօր Կիրպիչնիկօվ ճառ կը խօսի Պուշկինի բանաստեղծութիւնների մասին։

ՊԱՐԻԶ։ Մի քանի լրագիրներ հաղորդում են այն լուրը, որ պտտում էր երէկ Պարիզում, թէ մտադրութիւն կայ ձեռք առնել միջոցներ մի քանի օֆիցերների դէմ, մանաւանդ գեներալ Մէրսիէի դէմ։ Այդ լուրերը մինչև այժմ չեն հաստատվում։

«Petite Republique» լրագիրը հաւատացնում է, որ Պատի-դէ-Կլամ, հէնց որ բանտարկեցին նրան, անձնասպանութեան փորձ արաւ։ Հաղորդում ենք այդ լուրը, չերաշխաւորելով նրա ճշդութիւնը։

ՊԱՐԻԶ։ Պատի-դը-Կլամ բանտարկվել է կեղծելու ու կեղծումից օգուտ քաղելու համար։ Նրան բանտարկելը վճռվեց երէկ Կրանցի և Դիւպիւիի համաձայնութեամբ։ Դեռ ևս յայտնի չէ, թէ Պատի քննիչ յանձնաժողովին կենթարկվի, թէ զինուորական դատարանին։ Պատիի բանտարկութիւնը կապ չունի Կրանցին գրած նամակի հետ, որովհետև այդ նամակը դեռ երէկ երեկոյեան չէր ստացված մինիստրութեան մէջ։ Մերսիէի ձերբակալութեան լուրը բոլորովին անհիմն է։ Ճիշդ չէ և այն լուրը, թէ զինուորական նահանգապետը հարց է յարուցել Պիկարի ժամանակաւոր ազատութեան մասին։

22 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մայիսի 22-ին Պետրօպավլօվսկ տաճարում հոգեհանգիստ կատարվեց Կայսրուհի Մարիա Ալէքսանդրօվնայի համար։ Ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնա և Մեծ Իշխանները։ Մի և նոյն օրը Նորին Մեծութիւնները մեկնեցին Նովի-Պետերհօֆ։

ՊԱՐԻԶ։ «Matin» լրագրի խմբագրի հարցին՝ Էստերհազի պատասխանեց խոստովանվելով, որ բօրդերօն գրել է Սանդգերի առաջարկութեամբ, որպէս զի մերկացնէ դաւաճան Դրէյֆուսին։ Էստերհազի աւելացրեց, թէ կը պատմէ բոլոր ճշմարտութիւնը։

ՊԱՐԻԶ։ Դատարանի մէջ և շուրջը կատարելապէս հանդարտ է։ Այսօր չէ սպասվում ոչ մի ցոյց։ Դէրուլէդ առաւօտեան մեկնեց Անգուլէմ։

ՄԱԴՐԻԴ։ Կառավարութեան ասելով, Կարօլինեան, Պալօս և Մարինեան կղզիները զիջել են 25 միլլիոն պէզէտով։ Սպանիային կը մնայ երեք ածխային կայարան. մէկ-մէկ կայարան կղզիների իւրաքանչիւր խմբի վրա, որը Գերմանիան պարտաւոր է պաշտպանել խաղաղութեան և պատերազմի միջոցին։ Գերմանիան Սպանիային ընդունում է իբրև մի պետութիւն, որը գտնվում է Գերմանիայի ու նրա կօլօնիաների հովանաւորութեան տակ։

ՊԱՐԻԶ։ Վճռաջինջ դատարանը որոշեց. վերաքննել Դրէյֆուսի գործը և ենթարկել Դրէյֆուսին Րէննի զինուորական դատարանին։

ՎԻԷՆՆԱ։ Վախճանվեց Իօհան Շտրաուս։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Խաղաղութեան կօնֆէրէնցիայում ներկայ գտնվող Թիւրքաց ներկայացուցիչներին հրամանագրված է զինաթափութեան հարցի վերաբերմամբ մատնացոյց անել, որ երկրի ընդարձակ դրութիւնը, ահագին, մեծ մասամբ բաց սահմանները, զանազան ցեղեր, որոնք ըն-

նակվում են այնտեղ, սահմանների անապահովութեան պայմանները մի քանի հեռաւոր նահանգներում, չեն թոյլ տալիս նրան պակասեցնել այժմեան զինուորական ոյժը, կամ թէ հրաժարվել շատ տարիներ առաջ որոշված, բայց դեռ չը գործադրված զինուորական կազմակերպութեան նախագծից: Այդ պատճառով Թիւրքիայի համար չեն կարող նշանակութիւն ունենալ ազգաբնակութեան թւի վրա կամ ուրիշ խորհրդածութիւնների վրա հիմնված զօրքի քանակութիւնը խաղաղութեան և պատերազմի միջոցին: Թիւրքիան ոգևորված է խաղաղասիրական ցանկութիւններով, որովհետև հաստատուն խաղաղութիւնը աւելի նպաստակայարմար կը լինի նրա կուլտուրական զարգացման և նիւթական շահերի համար, բայց սովոված պէտք է նախ մտածէ իր ներքին և արտաքին անդորրութեան մասին, միշտ պահելով համապատասխան զինուորական ոյժեր, որոնց թիւը չէ կարելի որոշել ուրիշ պետութիւնների համեմատութեամբ:

ՀԱԱԳԱ: Այն յանձնաժողովը, որին յանձնված էր քննելու բոլոր ուղերձները և առաջարկութիւնները, որ ստացել է կօնֆերենցիան, որոշում կայացրեց մերժել այն բոլորը, ինչ չէ վերաբերում անմիջապէս կօնֆերենցիային:

Մայիսի 23-ին

ՊԱՐԻԶ: Վճռաջինջ ատեանի վճիռը հասարակութիւնն ընդունեց «կեցցէ արդարադատութիւնը, կեցցէ օրէնքը» աղաղակներով, և ցրվեց, առանց միջնադէպքերի: Դատարանից դուրս աղաղակներ չը կային:

ՊԱՐԻԶ: Բուրբօնեան պալատի կուլուարներում պտտող լուրերին նայելով, կառավարութիւնը կը պահանջէ յետաձգել որ և է հարցապնդում Դրէյֆուսի գործի առիթով մինչև ուրբաթ, որպէս զի հնարաւորութիւն ունենայ մի քանի որոշումներ ընդունելու:

ՊԱՐԻԶ: Երեկոյեան Պարիզում կատարելապէս հանգստութիւն էր տիրում: Քաղաքն իր սովորական կերպարանքն ունէր:

ՊԱՐԻԶ: «Հաւասի գործակալութիւնը» հաղորդում է, որ Դիւպիւի հրաւիրեց վաղը առաւօտեան արդարադատութեան, զինուորական, ծովային և կօլօնիաների մինիստրներին ժողովի՝ խորհրդակցելու այն միջոցների մասին, որ պէտք է ձեռք առնել՝ ի նկատի ունենալով Դրէյֆուսի Ֆրանսիա վերադառնալը:

ՀԱԱԳԱ: Այսօր տեղի ունեցաւ խմբագրական յանձնաժողովի մի նշանաւոր նիստ՝ բարի ծառայութիւնների և միջնորդութեան հարցերի մասին: Ռուսաց նախագծի 7—12 յօդուածները քննվեցին և խմբագրվեցին համարեա առանց փոփոխութիւնների: Այդ յօդուածները վերաբերվում են միջազգային միջնորդ դատարանին: Ամէրիկացիները չեն ցանկանում ընդունել յօդ. 10, որով դրամական հարցերը և մէջովկիանական ջրանցքների հարցերը ենթակայ են պարտաւորական կերպով միջնորդ դատարաններին: Չորեքշաբթի յանձնաժողովը կը սկսի քննել 13-րդ յօդուածը, որը նկատի ունի միջնորդ դատարանի հիմնարկութիւնը: Ռուսաց, անգլիական և ամէրիկական նախագծերը կը միացնվեն և մէկ նոր նախագիծ կը կազմվի:

24 մայիսի

ՊԱՐԻԶ: Այսօր տեղի ունեցած խորհրդակցութեան ժամանակ, Դիւպիւի, արդարադատութեան, զինուորական և կօլօնիաների մինիստրների հետ. վճռեցին, որ «Stax» նաւը, որ կանգնած է Ֆրանս ամրութեան մօտ, իսկոյն և եթ կերթայ փրկութեան կղզիները Դրէյֆուսի ետևւից և կը բերի նրան յունիսի 14-ին Բրէստ, ուր նա իսկոյն կը յանձնվի զինուորական իշխանութիւններին, յետոյ կը տարվի Ռէնն և կը բանտարկվի զինուորական վարչութեան բանտում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: «Правит. Вѣстникъ» լրագրում տպված է.

Փետրվարի 20-ին Թագաւոր Կայսրը հրամայեց գեներալ-ադիւտանտ Վաննօվսկուն կատարել փետրվարի 8-ին Պետերբուրգի համալսարանում սկսված և ապա մի քանի ուրիշ բարձրագոյն դպրոցներում տարածված անկարգութիւնների պատճառների և հանգամանքների բազմակողմանի քննութիւնը: Գեներալ-ադիւտանտ Վաննօվսկու ամենահպատակօրէն զեկուցումը քննելու ժամանակ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց նախ և առաջ Իր չափազանց վիշտը և դըժգոհութիւնը յայտնել, որ Կայսրութեան համարեա բոլոր դպրոցներում տարածված այդ տեսակ անկարգութիւնները կարողացան ծագել և շարունակվել համարեա երեք ամիս շարունակ, խախտելով բազմաթիւ ուսանող երիտասարդութեան ներքին կեանքի և գիտնական պարապմունքների հանգիստ ընթացքը:

Թէ քննութեան հետևանքները, թէ յաջորդող հանգամանքները և ամբողջ գործի ընթացքը ուշադրութեամբ ուսումնասիրելուց յետոյ, որի մասին զեկուցեցին մինիստրները, Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն հրամայել բարեհաճեց.

1) Ցայտնել Իր դժգոհութիւնը բարձրագոյն դպրոցների մերձաւոր իշխանութիւններին, որ նրանք չեն կարողացել իրանց ղեկավարութեան յանձնված աշակերտների վրա բաւարար հեղինակութիւն և բարոյական ազդեցութիւն ձեռք բերել և անկարգութիւնների հէնց սկզբից չը կարողացան պատշաճաւոր հաստատակամութեամբ և միաբանութեամբ բացատրել և ցոյց տալ յափշտակվող երիտասարդութեանը նրա կամաւորապէս ընտրած կոչման էութիւնը և նրա իրաւունքների ու պարտաւորութիւնների սահմանները:

2. Պետերբուրգի քաղաքային պօլիցիայի պաշտօնեաներին, որոնց վրա մատնացոյց է արված գեներալ-ադիւտանտ Վաննօվսկու քննութեան մէջ, պէտք է նկատողութիւն անել, որ նրանք փետրվարի 8-ին, փողոցային կարգը պահպանելու համար անշնորհ և անհամապատասխան կարգադրութիւններ են արել:

3. Ինչպիսի զանցառութիւններ և սխալներ էլ լինէին իշխանաւոր անձանց գործողութիւնների մէջ, յամենայն դէպս, ներելի չէ ուսանողների և ունկնդիրների վարմունքը, որոնք մոռացան հնազանդութեան պարտքը և հրամանագրված կարգի պահպանելը,—մի պարտաւորութիւն, որ դնում է նրանց վրա կառավարութեան հոգածութիւնները նրանց կրթութեան և ապրուստի մասին: Նրանցից ոչ ոք չէ կարող և չը պէտք է իրան ազատ համարէ աշխատելու և գիտութիւններ ձեռք բերելու պարտաւորութիւնից, որոնք հարկաւոր են հայրենիքին ծառայելու համար, որի համար նրանք պատրաստում են իրանց: Նրանք հէնց առաջինները պէտք է լինեն պահպանող այն կարգի, առանց որի անըմբռնելի է ոչ ուսումը և ոչ կրթութիւնը: Այդ կարգը պահպանելու հետ անբաժան կապված է հէնց իւրաքանչիւր դպրոցի և նրա առանձին անդամներից իւրաքանչիւրի և աշակերտների պատիւը: Այդ պատճառով ուսանողները բոլոր բարձրագոյն դպրոցներում պարտաւորվում են, իրանց բարօրութեան համար, հէնց այժմ և եթ ենթարկվել այն կարգին, որ նրանց համար սահմանված է, և վերադառնալ խաղաղութեամբ իրանց ուսումնական աշխատանքներին և պարապմունքներին:

Նորին Մեծութիւնը չէ կասկածում, որ երիտասարդների ծնողները և բոլոր դասակարգերի տարիքով մեծ ու փորձառութեամբ լի անձինք իրանց պարտքը կը համարեն հաստատ և առանց տատանման բացատրելու նրանց անմիտ ոգևորութեան ամբողջ վնասը թէ հէնց իրանց համար և թէ հասարակական հանգստութեան համար, որ ազմկված էր ուսանող երիտասարդութեան յուզմունքներով և չփոթութիւններով:

Դժբաղդաբար, տեղի ունեցող շփոթութիւնների ժամանակ, տեղական հասարակութիւնը ոչ միայն օժանդակութիւն չը ցոյց տուեց կառավարչական իշխանութիւնների ջանքերին՝ կարգը պահպանելու և խելքի բերելու մոլորված և յուզված երիտասարդութիւնը, բայց շատ դէպքերում ինքն նպաստում էր անկարգութիւններին, գըրգռելով իր խրախուսանքով յուզված երիտասարդութիւնը և թոյլ տալով իրան անտեղի միջամտութիւն կառավարչական կարգադրութիւնների շրջանում:

Այդպիսի շփոթները ապագայում չեն կարող տանելի լինել և պէտք է, առանց մեղմութեան, ճնշվեն կառավարութեան խիստ միջոցներով:

Ինչ վերաբերում է այն ուսանողներին և ունկնդիրներին, որոնք մերկացրված չեն եղել քաղաքական նպատակ ունեցող գործողութիւնների և ձգտումների մէջ, յանցաւոր գտնվեցին միայն որպէս կատարված անկարգութիւնների ղեկավարներ և մասնակիցներ, պատշաճաւոր մինիստրների, որոնց իրաւասութեան տակ են գտնվում բարձրագոյն դպրոցները, կախված կը լինի ենթարկել նրանց պատիժներին հնարաւորութեան չափ մեղմութեամբ:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այսօրվայ համարի հետ ուղարկում ենք մեր բաժանորդներին «Ջիւանու Քնարը» անուն կրող յայտարարութիւնը:

ԵՂԲ. ՆԻԿԻՏԻՆՆԵՐԻ ՑԻՐԿՈՒՄ

Չորեքշաբթի օր, մայիսի 26-ին լինելու է
Դմիտրի Ալէքսանդրովիչ
ՍԼԱՎԵԱՆՍԿՈՒ
երրորդ և վերջին կօնցերտը. մասնակցութեամբ իր աղջկայ
Մարգարիտա Դմիտրեվնա
ՍԼԱՎԵԱՆՍԿՈՒ
և ռուսաց ժողովրդական երգիչների, բոլորովին նոր ծրագրով:

Պուշկինի հարիւրամեակի առիթով, կօնցերտի սկսելուց առաջ, խումբը կը երգէ Պուշկինի յիշատակին Օ՚լգա Խրիստոֆորովնա Ազրենևօյի-Սլավեանսկու յօրինած հիմնը:

Սկիզբն է երեկոյեան 9 ժամին: Տոմսակները նախօրօք վաճառվում են ցիրկում: 1—1

Центральная книжная торговля получила сочиненіе
М. ДЖАНАШВИЛИ
„Исторія Грузинской Церкви,,
Книга I. Обращеніе Картвельцевъ
Цѣна 40 коп. 1—3

ԲԺՇԿԱՆՆԵՐԻ
խանութը Արասխումնում փոխադրվեց սեփական շինութեան №№ 15 և 16-ի մէջ: (ե. հ. շ.) 1—3

Հարկաւոր է մի հայ օրիորդ,
որը պէտք է աւարտած լինի ուսումը գիմնազիայում և գիտենայ լաւ. հայերէն լեզու, արտասահման, Մարսէլ, գնալու համար երկու տարի ժամանակով: Պայմանների մասին դիմել Абасъ-Аббатская площадь, տ. Հէջուբեանցի, ինժենէր Հէջուբեանցին: (ո. ե. հ. շ. ե.) 4—6

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
Հեղինակ «Ձեռնարկի առևտրական և գործարանական հաշուապահութեան
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, եւրաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ
Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ճիւղերի, հանդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերոսինի գործարանական հաշուետեսութեան:
Բ) Առևտրական թղթակցութիւն:
Գ) Առևտրական համակարգութիւն:
Դ) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղելը:

Պարապմունքներն սկսվելու են 1899 թւի սեպտեմբերի 15-ից, ճաշից յետոյ և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ԶՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ:

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 5 ժամ երեկոյեան, ՍՕԼՕԼԱԿ, Սերգիևսկայա փողոց, տուն Լիսիցեանի, № 20:

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիգդեկելի գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ: Օտարքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: (9 22) 2—20

HUILE d'OLIVE BESSEDE
Իսկական պրօվանսայի իւղ ԲԷՍԷԴ, բոլորովին մաքուր, առողջ և ամենալաւ տեսակից: Խնդրում են չընդունել այնպիսի շիշեր, որոնց դրոշմները վնասված են կամ չունեն ստորագրութիւն: Զգոյշ կենալ կեղծումից, որոնք աշխատում են նմանացնել դրոշմը կամ շիշի ձևը: Իսկական ԲԷՍԷԴ իւղը, Մարսէլիայից (Ֆրանսիա) վաճառվում է ամեն տեղ: 3—12

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պոլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 26 մայիսի (7 յունիսի) ՍԻՐԿԱՍԻ շոգենաւը, նաւապետ ԳԱՐՐԻԿ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ՚Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդաղեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի և Մայսուրաձէ քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին Կօլուբիակինսկայա հրապարակ: ՆՈՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիօր Հերշենրօդերին:
(ե. հ. շ.) 17—20

ՀԱՑԹԱՅԹՈՂ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
ՊԱԼԱՏԻ
1846. 1865. 1882. 1896.
Ա. ՌԱԼԼԷ ԵՒ ԸՆԿ.
ՄՕՍԿՎԱ.
ՕԾԱՆԵԼԻՔ
ՌՕԵԱԼ—ՌԱԼԼԷ
Հոտաւէտ ջրեր, սապօն և պուդրա
ԾԱՂԿԱՅԻՆ ՕԾԱՆԵԼԻՔ
ՀՈՏԱՒԷՏ ՋՐԵՐ, ՍԱՊՕՆ և ՊՈՒԴՐԱ 6 հոտով.
Շուշան, եասաման, բեղէդա, վիօլէտ, պաչուլի, գելիոտրօպ.
3 ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԱՐԿՂԸ 2 ՌՈՒԲԼԻ:
МОСКВА, 1) Пассажъ Солодовникова. 2) Тверская, д. Спиридонова.
С.-ПЕТЕРБУРГЪ, Невскій, 18.
Նաև Ռուսաստանի յայտնի ղեղատներում:
Ф.С.НИКОЛЬСКІЙ, МОСКВА

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 24 Мая 1899 г. Типографія Грузинск. Издат. Т.—ва Орбеліановская ул., № 27.